

บทคัดย่อ

คนคุ้นเคยที่แปลกหน้า :

ความสัมพันธ์ที่เปลี่ยนแปลงของผู้คนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ระหว่างความรุนแรงกว่าทศวรรษครึ่ง*

ดร.แพร ศิริศักดิ์ดำเกิง**

ปฐมบทของความขัดแย้งในจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นเรื่องความสัมพันธ์ของรัฐกับประชาชนที่มีอุดมการณ์ วัฒนธรรม และรูปแบบในการอยู่ร่วมกันที่แตกต่าง จึงอาจกล่าวได้ว่าความรุนแรงยาวนานที่ผ่านมาเป็นปัญหาความสัมพันธ์ในแนวตั้ง งานวิจัยหลายชิ้นก่อนหน้านี้ปี พ.ศ. 2547 มีข้อมูลและบทวิเคราะห์ที่ตรงกันว่าความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนต่างศาสนาและวัฒนธรรมในพื้นที่มีต้นทุนทางวัฒนธรรมและสายสัมพันธ์ที่ดีต่อกันตลอดมา แต่ภายหลังความรุนแรงต่อเนื่องกว่า 15 ปี ปรากฏการณ์หลายอย่างในพื้นที่สะท้อนให้เห็นความเปลี่ยนแปลงในความสัมพันธ์ระหว่างคนมลายูมุสลิมและคนไทยพุทธ

บทความนี้จึงเริ่มจากการสำรวจต้นทุนความสัมพันธ์ดั้งเดิม วิธีการที่คนที่แตกต่างอาศัยอยู่ร่วมกันก่อนความรุนแรงจาก วรรณกรรมที่ศึกษาเรื่องจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมีคำถามสำคัญคือความรุนแรงที่เกิดขึ้นตั้งแต่ปี 2547-2562 (นับเป็นเวลา 15 ปี) ส่งผลต่อความสัมพันธ์ของผู้คนในพื้นที่อย่างไร แล้วจึงเคลื่อนมาทำความเข้าใจความสัมพันธ์ของผู้คนที่เปลี่ยนแปลงไป ภายใต้บริบทของความขัดแย้งในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ด้วยการเก็บข้อมูลภาคสนาม การสัมภาษณ์และสังเกตการณ์ในหมู่บ้าน 4 หมู่บ้านจาก 4 ตำบล ในอำเภอแห่งหนึ่งของจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยใช้เวลาเก็บข้อมูลประมาณ 1 ปี (2560-2561)

ข้อค้นพบจากการทำงานวิจัยนี้ คือ มีเหตุปัจจัยหลายประการที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ของผู้คนในแนวระนาบ ไม่ใช่เพียง ความรุนแรงที่สั่นคลอนความสัมพันธ์ หากแต่พลวัตทางเศรษฐกิจ สังคม และความเชื่อในศาสนา ตลอดจนสถานการณ์ของสังคม ไทย และสังคมโลก ต่างส่งผลให้ความสัมพันธ์ของผู้คนในพื้นที่มีระยะห่างมากขึ้น แปรเปลี่ยนคนที่เคยคุ้นให้กลายเป็นคนคุ้นเคย ที่แปลกหน้าต่อกัน ปัญหาด้านใหม่ของจังหวัดชายแดนภาคใต้จึงไม่ได้จำกัดอยู่ที่ความสัมพันธ์ของรัฐกับประชาชนอีกต่อไป โจทย์ใหญ่ที่จำเป็นต้องให้ความสำคัญในการแก้ปัญหา จึงอาจเป็นเรื่องความสัมพันธ์ของผู้คนต่างวัฒนธรรมท่ามกลางความขัดแย้ง ยาวนานในพื้นที่แห่งนี้

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของ โครงการวิจัยติดตามประเมินผลกระทบและการดำเนินงานโครงการทักษะวัฒนธรรมในพื้นที่นำร่อง จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดย แพร ศิริศักดิ์ดำเกิง และ นิสาชล ชัยมงคล สนับสนุนงบประมาณโดยศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร องค์การมหาชน (พ.ศ. 2562) ผู้เขียนขอขอบคุณคุณนิสาชล ชัยมงคล มา ณ ที่นี้ ที่อนุญาตให้นำข้อมูลในโครงการวิจัยดังกล่าวมาใช้เขียนบทความเรื่องนี้

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำภาควิชามานุษยวิทยา คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร

Abstract

Estranged Acquaintances:

The Changing Relations of People in the Deep-South Provinces amid the half-decade violence.

Phrae Sirisakdamkoeng

The prologue of the deep-south conflict is the vertical relations conflicts between the state and the group of people who have different ideology, culture, and way of life. Many researches before 2004 shared similar findings that people different faiths and culture now good relations. However, after the 15-year surge of violence, many incidence reflect the changing relations between Malay Muslim and Thai Buddhist.

This article explores the impacts that enduring violence plays in the lives of the individuals during 2004-2019, the paper undertakes a review of literature on the Deep South conflict to comprehensively identify practice of the everyday life and social relation between the people before a flared-up of violence. Furthermore, this paper attempts to understand the changing of the relationship in context of protracted conflict in the region through field research, employing in-depth interview and observation method, collecting data from four villages in four sub-districts, which belong to a district of a southern border province.

The research finding suggests that numerous factors instigated the change in horizontal relations. Violence not only makes relationship between the people unsteady, but the dynamism of economics, society as well as religious belief, along with current social issues at both national and global level also contribute to the distancing of relationship. Making the familiar unfamiliar is emerging problem in the southern border provinces, unnecessarily merely limited to State-people relation anymore. The proposition of conflict resolution, likewise, should concentrate on relationship between culturally diverse people who live in the protracted conflict.